

Király Béla

Tíz Igazság 1956-tal Kapcsolatban

Az 1956-os forradalom oly váratlan volta miatt, az események sorozata miatt, az ifjúság győzelme miatt, akiket nem a személyek vagy szervezetek irányítottak, hanem a szabadság szelleme, az állítólag legyőzhetetlen kommunista hatalom összeomlása miatt, a demokratikus intézmények gyors fejlődése és a szovjet szuperhatalom ismételt, masszív beavatkozása zavart keltett a politológusokban, a médiában és az emberekben világszerte.

Ebben a zavarodott helyzetben a történelem kedvező fogadtatása volt túlsúlyban. A magyarok jó híre 1848 óta nem szárnyalt ilyen magasan. Mindazonáltal sok kétséges tényező is volt. A szovjet propagandagépezet előnyt kovácsolt ezekből a kételyekből, hamis híreszteléseket terjesztve, többnyire sikerrel. Még ma is, fél évszázaddal később, ezeket a híreszteléseket terjesztik a szabadság ellenségei, vagy a félre tájékoztatottak. Például, azt a véleményt, hogy a forradalom megbukott, holott győzött, vagy, hogy a semlegesség kinyilvánítása oka, nem pedig eredménye volt a szovjet agresszióknak.

Ezért érzem szükségét, hogy mint szemtanú és történész összefoglaljam az eseményeket.

1. 1956-ban a józan hazafiak nem kívántak forradalmat, azonban többségük alapvető reformokat sürgetett. Követésre méltó példának a reformkort és annak csúcspontját, a '48-as áprilisi törvények kiharcolását tekintették. 1848-hoz hasonlóan, 1956-ban is bíztak a békés átalakulásban, de a hatalom erőszakos fellépése most is hamar szertefoszlatta az illúziókat.

2. A forradalom célját az egyetemi ifjúság 16 pontja fogalmazta meg a legpontosabban. Ezt azonban sokszor eltorzítják. Mit is követelt a 16 pont? Követelte a nemzeti függetlenséget és a demokratikus szabadságjogokat. Követelte a kommunista terror felszámolása érdekében a koncepciók perek felülvizsgálatát, a rehabilitációkat, a vissza nem tért hadifoglyok hazahozatalát, valamint Rákosi Mátyás és Farkas Mihály törvény elé állítását. Követelte a nemzeti jelképek és az ünnepek rehabilitását: a Kossuth-címer visszaállítását, március 15-e nemzeti ünnepé nyilvánítását és magyar egyenruhát a hadseregben. Követelte a demokratikus kormányalakítás érdekében Nagy Imrét a kabinetbe, valamint a sztálinisták eltávolítását. Követelte, gyarmati státusunk megszüntetése céljából, valamennyi magyar-szovjet és magyar-jugoszláv szerződés felülvizsgálatát, a belügyekbe való be nem avatkozás elvének tiszteletben tartását és az urán-kérdés rendezését.

Mi az, amit a 16 pont nem követelt? Nem követelte a kommunista rezsim eltörlését: jövőjét a megtartandó általános választások eredményétől tette függővé. Nem követelte ugyan a szocializmus azonnali felszámolását – de a gazdasági tervek, az ipari normák, az illetmények, a beszolgáltatási rendszer felülvizsgálatát igen. Mindezek nem jelentik azt, hogy akár az állam vezetésének kommunista módszerével, akár a társadalom szocialista megszervezésével szimpatizáltak volna a kiáltvány megfogalmazói. Sürgős reformokat akartak, ám a jövődőt a nemzet akaratnyilvánítására bízták.

3. A forradalom győzött. Ezt már az Egyesült Államokba való megérkezésemet követő első sajtókonferencián kijelentettem. Ekkor egy újságíró megkérdezte, akkor vajon mit keresek Amerikában. A következőket válaszoltam.

Október 28-án Nagy Imre tözszünetet rendelt el. Kezdetét vette az ország radikális politikai átalakulása, az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) feloszlott. A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Kádár János vezetésével Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) néven újjáalakult, szerves reformfolyamatok indultak. Kádár elkötelezte magát a demokratikus játékszabályok tiszteletben tartása mellett, sőt még a nemzeti függetlenség eszméje mellett is kiállt. Nagy Imre többpártrendszeren alapuló kormányt alakított, mely gyorsan konszolidálta a

helyzetet. A forradalom belügy, a fegyveres agresszió nemzetközi ügy. Ez utóbbival szemben alulmaradt a magyar társadalom, de ez nem változtat a tényen: a forradalom győzött.

Bár az amerikai újságíró elfogadta a magyarázatot, még ma is vannak olyanok, akik „bukott” forradalomról írnak és beszélnek. Úgy vélem, hazáját szerető magyar ilyet nem tehet.

4. A győzelmet a magyar fiatalok vívták ki. Az ÁVH kezdettől fegyvert használt a tüntetők ellen, majd következtek a szovjet tankok. Mi hát a magyarázata a győzelemnek? Természetesen az ügyben való hit és elszántság, de segített két technikai tényező is.

A szovjetek hazánkat egyik leghűségesebb csatlósuknak tekintették, amivel a párt dicsekedett is: „Hazánk nem rés, hanem erős bástya a kommunizmus falán.” A középiskolások alapkiképzést, a főiskolások tartalékos tiszti képzést kaptak. A kommunisták így maguk képezték ki harcosokká és alegységparancsnokokká ellenfeleiket.

Ez okból bővelkedett hazánk lőszer- és fegyverraktárakban, melyek megnyitották kapuikat a forradalmárok előtt. Így a legfőbb nehézségek: a képzetlenség és a hadianyag hiánya, 1956-ban – szemben 1848-cal – nem jelentkeztek problémaként.

E tényezők nagymértékben hozzájárultak a győzelemhez, de nem tudták volna biztosítani az elért eredményeket. Ezért merült fel a szabadságharcosok egységeinek nemzetőrségbe tömörítése, központi parancsnokság alatt.

5. A győztes fiatalok a politikai konszolidáció biztosításáért központi vezetést választottak. A fegyverszünetig a szabadságharcosoknak nem volt egységes vezetése. Az egyetemi ifjúság részéről két alapvető kezdeményezés indult. A '48-as példát követve a harcoló alakulatokat nemzetőrségbe kívánták szervezni, egységes parancsnokság alatt. Törekvéseiket támogatta Kopácsi Sándor ezredes, aki a forradalom mellé állt, és a Deák téri rendőrparancsnokságot megnyitotta a szabadságharcosok találkozóinak előtt. Október 28-29-én már olyan számban jelentek a szabadságharc gócpontok képviselői, hogy határozataikat a szabadságharcosok közös akaratának lehetett tekinteni. Ők választották meg a Forradalmi Karhatalmi Bizottságot, mely alapját jelentette egy szakszerű katonai jellegű felső vezetési törzsnek, a Nemzetőrség Főparancsnokságának. Vezetésükre engem kértek fel, helyettesemül pedig Kopácsit választották. Nagy Imre mindkét forradalmi szervet írásban ismerte el.

A Nemzetőrség Főparancsnoksága egyre több vidéki szabadságharcos egységet vett fel a Nemzetőrségbe, fő feladatának mégis Budapest rendjének megteremtését tekintette. Szervezőmunkájának eredményeként napról-napra csökkent a fegyveres cselekmények száma, és november 1-je éjjelén már lövések zaja nélkül hajthatták álomra fejüket a fővárosiak. A konszolidáció megkezdődött.

6. A Szovjetunió október 30-ról 31-re virradóra fegyveres beavatkozást kezdeményezett hazánk ellen. A felvonulás befejeztével 16 hadosztály szintű egység, 2000 harckocsi és egy – főként vadászbombázókból álló – repülőegység állt támadásra készen. A Forradalmi Karhatalmi Bizottság megbízható értesüléseket gyűjtött az ellenség erejéről és mozgásáról. Nagy miniszterelnöknek naponta többször is jelentést tettek arról, hogy a szovjet erők hogyan alkotnak támadásra kész gyűrűt a főváros körül.

7. A november 1-jei semlegességi nyilatkozat a szovjet intervenció következménye, nem pedig oka volt. Miután Nagy Imre felmérte a készülődő szovjet beavatkozás méreteit, és sikertelenül tiltakozott a szovjet kormányonál, valamint Jurij Andropov nagykövethél, jelentést tett az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ). Mivel a szovjet hatóságok átlátszó hazugságokkal igyekeztek leszerelni a magyar kifogásokat, az ENSZ-től pedig nem érkezett visszajelzés, a kormány bejelentette az ország semlegességét és a Varsói Szerződésből való kilépését. Nagyon az a gondolat vezérelhetette, hogy amennyiben szovjet szövetségesként ér bennünket az orosz agresszió, a Nyugat „családon belüli perpatvar”-nak ítélné az eseményeket. Így azonban egy semleges országot ért támadás és az ENSZ talán cselekszik. Másban nem bízhatott a kormány.

Abból, hogy a semlegesség kimondására november 1-jén, a szovjet intervenció katonai szakaszára pedig november 4-én került sor, többen arra következtettek, hogy lám, a magyarok megint forrófejűek voltak, kiprovokálták a támadást. A fentiek tükrében azonban az állítás nem állja meg a helyét.

8. A szovjet tömb egészét erkölcsi felelősség terheli mindazért, ami történt. Kína október 30-án jóváhagyta a szovjet beavatkozást. Másnap szovjet párt és kormányküldöttség érkezett Brestbe, ahol Nyikita Hruscsov a

lengyel vezetést tájékoztatta. Ezt követően a román, csehszlovák és bolgár vezetők informálására került sor Bukarestben, majd Brioni szigetén Josip Broz Tito kapott felvilágosítást a készülő akcióról.

9. A szovjet intervenció hadüzenet nélküli háború volt. Adolf Hitler 1940-ben Franciaország ellen 2000 harckocsit vetett be. Ellenünk is éppen ennyi harckocsi vonult fel. Volumenét tekintve tehát az, ami 1956-ban hazánkban történt, háború volt.

Nagy Imre november 4-i rádióbeszéde élesen világít rá arra, hogy már maga a támadás célja is kimeríti a háború fogalmát: „Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar demokratikus kormányt.”

Ez a háború pedig szocialista országok közötti háború volt, hiszen a forradalom programjában nem szerepel a szocialista rendszer eltörlése.

10. A Nyugat és az ENSZ a forradalom után elismerte annak igazságait. A szabad világ meglepően gyorsan reagált a magyarországi eseményekre. Tömegtüntetésekre került sor, Párizsban felgyújtották a kommunisták székházát, értelmiségiek sokasága lépett ki a kommunista pártokból.

Hannah Arendt szerint a forradalom legjellegzetesebb intézményei a tanácsok voltak, és mivel a szó orosz megfelelője: szovjet, a következőket írta: „Amikor a szovjet-orosz tankok szétszúrták a magyar forradalmat, valójában a világ egyedüli létező szabad és cselekvő tanácsait semmisítették meg.”

Milovan Gyilas, Tito volt helyettese, prófétaí következtetésre jutott: „A magyar forradalom a kommunizmus végének kezdete...”

Raymond Aaron így fejezte *A sors értelme* című tanulmányát: „A magyar forradalom...győzelem a vereségben, mindörökké egyike marad azoknak a ritka eseményeknek, amelyek visszaadják az embernek önmagába vetett hitét, és emlékeztetik sorsa értelmére, az igazságra.”

Az ENSZ Ötös Bizottságának 1957-es zárójelentése is megállapítja a szovjet agresszió tényét, a tény, melynek orosz részről való elismerése 1992. november 11-ig váratott magára. Ekkor jelentette ki ugyanis Borisz Jelcin orosz elnök a magyar Országgyűlésben mondott beszédében, hogy „1956 tragédiája...a szovjet rendszer lemoshatatlan szégyenfoltja marad örökké!”

Ezek '56 igazságai.

Király Béla

Király Béla 1912-ben született. 1935-ben kinevezik a magyar hadsereg hadnagyának. Aktívan részt vesz a második világháborúban, majd csatlakozik a kommunista párthoz. A háború utáni Magyarország hadseregének vezérőrnagya 1951-es elfogatásáig, amikor hamis vádakkal letartóztatják. Halálos ítéletét életfogytig tartó szabadságvesztésre mérséklék, de 1956 szeptemberében kiszabadul. A forradalom idején a Nagy Imre kormány tagja, a nemzetőrség parancsnoka és Budapest katonai parancsnoka.

A forradalom után Ausztriába menekül, majd végül az Egyesült Államokban telepszik le, ahol elvégzi a Columbia Egyetemet. 1962-ben történelemből doktori címet szerez, és tanítani kezd a Brooklyn Egyetemen. 1989-ben Király Béla beszédet mond Nagy Imre és társai újratemetésén. 1990 és 1994 között a magyar országgyűlés független képviselője.